

תשובות קצרות

1. הזיק ומנע עבודה בקורונה / הרב אריאל בראלי
שאלה | שכן שלי חזר מחו"ל, הפר את הוראת הבידוד והתגלה כחולה. בגללו אני נאלץ להיכנס לבידוד ולהפסיד ימי עבודה, כי אני עצמאי ומוגדר עובד חיוני. האם יש טעם לתבוע אותו לדין תורה?

תשובה | בדרך כלל אבדן הכנסה אינו מוגדר כנזק, כפי שנפסק בירושלמי - 'המבטל כיסו של חברו פטור'.¹ בספר 'קצות החושן' הוסיף שאף שישנו חיוב 'שְׁבֵת' המיועד לפצות את הנחבל על ביטול מלאכתו, זה נאמר רק **במבטל בידיים** את חברו מעבודה.² במקרה הנוכחי לא היה מגע פיזי בין הצדדים, ולכן אין לחייב מדין שבת. ישנה סיבה נוספת לפטור, והיא שבעצם הינך כשיר לעבודה, שהרי אין חבלה בגופך, אלא שהוראות משרד הבריאות מונעות ממך לעבוד. זו מניעה חיצונית אשר אינה נחשבת למעשה נזק. לכן בדיני אדם אין אפשרות לחייב אותו, אך הוא צריך לצאת ידי שמיים, כי גרם נזק בפשיעה.³ לעניין תביעה בבית הדין, ישנם בתי דין אשר מגלמים את החיוב לצאת ידי שמיים בפסק הדין.⁴

2. צמצום שעות עבודה בעקבות עבודה בבית / הרב אריאל בראלי
שאלה | אני עובדת הייטק, וההנחיה היא לעבוד מהבית. היות שבתקופה האחרונה המשפחה בבית, אני לא מצליחה לעמוד בהיקף השעות הנדרש. המנהלת הישירה שלי הורתה לי לדווח שאני עובדת בכל השעות הנדרשות, כי כך רוב האנשים שהיא מכירה בחברה עושים בימים הללו, ושאנסה להגביר את התפוקה בשעות שאני עובדת בפועל. האם ניתן לעשות זאת?

1. בבא מציעא פרק ה הלכה ג.
2. קצות החושן, סי' שסג ס"ק ג.
3. גרמא חייב לצאת ידי שמיים, כפי שמבואר בבא קמא נו ע"א.
4. 'הלכה פסוקה' ('ארץ חמדה'), גיליון 9.

תשובה | נקדים ונאמר שדיווח שקרי על שעות עבודה שלא נעשו הוא איסור גמור, הן מצד גזל והן מצד איסור שקר.⁵ באופן כללי מומלץ מאוד להתרחק מכל צד היתר בדבר, וכפי שהתורה עצמה הדריכה (שמות כג, ז): 'מדבר שקר תרחק', בייחוד אם מדובר על דיווח שקרי שחוזר על עצמו כמה פעמים.⁶ בעיקרון היה אפשר להתיר זאת על פי דברי המנהלת, אשר מוסמכת מטעם החברה להנחות אותך בכל מה שקשור לצורת העבודה וזמניה. נוסף על כך יש לקחת בחשבון שאפשר שיש אינטרס עסקי לחברה בעת הזו לשלם לעובדים באופן מלא ולהציג כלפי חוץ שהעבודה מתבצעת כרגיל. מנגד, אולי דברי המנהלת חורגים מסמכותה ואינם על דעת בעלי החברה. לכן מעשה, אם המצב הכלכלי מאפשר, כדאי להתרחק מכך ולדווח רק על השעות שבהן עבדת בפועל.

3. ביטול תשלום מקדמה בעקבות ביטול אירוע בקורונה / הרב אריאל בראלי
שאלה | לקראת החתונה שילמנו מקדמה בסכום של 10,000 ₪, ותכננו להזמין 500 מוזמנים. ההנחיות כרגע לא מאפשרות יותר מ-50 איש במקום אחד, לכן אנו רוצים לבטל את האירוע ולערוך חתונה מצומצמת בחנייה של הבניין. בעל האולם לא מוכן להחזיר את המקדמה, וגם טוען שאם לקראת התאריך שסיכמנו יאפשרו התכנסות של עד מאה איש, אנחנו מחויבים לעמוד בחוזה ולערוך את האירוע אצלו.

תשובה | הנחיות משרד הבריאות באות להתמודד עם מה שקרוי בהלכה 'מכת מדינה', ועל כן ביטול האירוע נידון בהקשר זה. והנה הש"ך⁷ כתב שכאשר היה תשלום מראש על שכירות, אז אף אם אירע אונס, אין המשכיר צריך להחזיר את התשלום. דבריו מתבססים על דברי התוספות⁸ שתשלום מראש משמעותו הסכמה לכך שגם במקרה של ביטול מחמת אונס, הכסף נשאר אצל המקבל.⁹ לכאורה על פי דבריו, בעל האולם צודק ואינו חייב להחזיר את המקדמה, אלא שכיום המקדמה מתפרשת באופן אחר: היא אינה בתורת קניין שכירות, אלא בתורת דמי רצינות. הש"ך עוסק בשוכר שכבר החל את השכירות ושילם מראש על החודש הבא, אז ברור שמדובר על דמי שכירות. לעומת זאת מקדמה על אירוע עתידי אינה נחשבת לתשלום ממשי היוצר קניין אלא דמי רצינות

5. לדעת היראים, מצוה רלה, יש איסור תורה גם חוץ לבי"ד כאשר הוא גורם הפסד ממוני לחברו. ונחלקו בכך מפרשי התורה שם: אבן עזרא, שמות כג, ז, כתב: 'עם הדיין ידבר, שלא ידין דין שקר', אך הספורנו, שמות שם, כתב שבכל אדם הפסוק מדבר אף חוץ לבית הדין.
6. מהרש"א, יבמות סג ע"א ד"ה למדו, כתב שרב הקפיד על חייא בנו ששיקר לאמו בקביעות, אף שעשה זאת למטרת שלום, כי ההיתר לשקר מפני השלום קיים רק בצורה מזדמנת.
7. ש"ך, חו"מ סי' שלד ס"ק ב.
8. תוס', בבא מציעא עט ע"ב ד"ה אי.
9. דעת הרמ"א, חו"מ סי' שיב סעי' יז, שבכל אונס יש להחזיר את המקדמה, אפילו באונס פרטי כגון שנשרף הבית. ומדברי קצות החושן, סי' שכב ס"ק א, בשם מהר"ם נראה שבמכת מדינה מחזיר לו את המקדמה. והאריך בכך מחנה אפרים, הל' שכירות סי' ז, בשם ראב"ן שאם ברחו מחמת מגפה, מתחלקים בהפסד, ואף בשילם מראש עליו להחזיר מחצה, והמחנ"א עצמו חולק, כי הבית עומד לשימוש ורק האנשים ברחו. ומכל מקום גם לפי דברי המחנ"א יש להחזיר, הואיל ומשרד הבריאות אוסר על בעל האולם לקיים אירועים.

למקרה של ביטול האירוע. יש להוסיף כי לפי רוב הדעות ניתן לחזור מהסכם שכירות שלא בא לעולם.¹⁰

לעניין הדרישה של בעל האולם לחייב אתכם לקיים את האירוע המצומצם באולם השמחות שלו, נראה שעקב 'מכת המדינה' רשאי המזמין לחזור בו לגמרי, וההסכם בטל.

סיכום

על בעל האולם להחזיר את כל המקדמה, והמזמין רשאי לעשות את האירוע במקום אחר.

4. ביטול אירוע בזמן הקורונה / משפטי ארץ

שאלה | יש לנו כמה שאלות בהקשר לביטול אירועים בעת מגפת הקורונה:

(1) חתונה של חתן מחו"ל וכלה מישראל התבטלה בגלל הוראת הממשלה לבאים מחו"ל להיכנס להסגר. האם על המשפחות לשלם לאולם?

(2) מה הדין במקרה שהחתונה בוטלה מכיוון שהחתן חלה בקורונה?

(3) באופן כללי יותר, האם ובאילו תנאים יש לשלם לאולם על אירוע שבוטל בנסיבות שונות בעת מגפת הקורונה?

תשובה | א מהי 'מכת מדינה'?

הגמרא במסכת בבא מציעא¹¹ דנה במקרה של נזק לשדות בעקבות 'מכת מדינה':

המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה, אם מכת מדינה היא - מנכה לו מן

חכורו, אם אינה מכת מדינה - אין מנכה לו מן חכורו... היכי דמי מכת מדינה? אמר

רב יהודה: כגון דאישדוף רובא דבאגא.

שני דפים קודם לכן דנה הגמרא במקרה שבו המעיין שמוביל מים לשדה יבש:

המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין או בית האילן, יבש המעיין ונקצץ האילן -

אינו מנכה לו מן חכורו... גמרא. היכי דמי? אילימא דיבש נהרא רבה - אמאי אינו

מנכה לו מן חכורו? נימא ליה: מכת מדינה היא!

כלומר הגמרא מציינת שבמקרה שבו יש 'מכת מדינה' יכול לנכות מדמי החכירה, כלומר המשכיר נושא בעלות הנזק.

ב. מדוע במכת מדינה המשכיר נושא בעלויות?

בפוסקים מצאנו שתי גישות להסבר הדין של 'מכת מדינה'.

10. נתיבות המשפט, סי' ריא ס"ק ה, כתב שניתן להשכיר נכס לזמן עתידי, ובתשובת חמדת שלמה, חו"מ סי' ח, הביא פוסקים נוספים שניתן לחזור בו.

11. ב"מ קה ע"ב.

1) 'מזליה גרם' - גישה זו בודקת על מי מוטלת האשמה או ברשותו של מי אירעה התקלה. יש בפוסקים הבדלים שונים בהגדרת 'מזליה גרם'¹² - אם מדובר על אשמה או אם מדובר על האדם שעליו נגזרה הגזרה.

2) תנאי - ה'חזון איש'¹³ כתב ש'מכת מדינה' נובעת מתנאי (כלומר יש כאן תנאי מכללא, שאם יקרה מקרה שמוגדר כ'מכת מדינה', המשכיר יישא בעלויות). השוכר לא העלה על דעתו שיהיה עליו לשלם אפילו באופן זה, והוא לא התחייב לשלם באופן כזה.

ג. מי נושא בעלות הביטול במקרה של אולם?

בנוגע לשכירות בתים פסק 'תשובות מיימוניות'¹⁴ והרמ"א פסק כדבריו להלכה:¹⁵ ...ומיהו הכא כיון דנשרפה העיר הויה ליה מכת מדינה ותנן (ב"מ קה ב) המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכרו וקפסיק ותני בין הקדים לו חכרו בין לא הקדים.

אומנם הרמ"א מדבר על פגיעה בבתים עצמם, והשאלת הנשאלת היא: האם במקרה של מגפה הדין דומה? מצאנו כמה גישות בפוסקים:

1) ראב"ן¹⁶ - המשכיר והשוכר יישאו בהפסדים שווה בשווה, משום שהגזרה הייתה על שניהם, על הבתים שלא יהיו ראויים להשכרה ועל האנשים שלא יוכלו להשתמש בהם.

2) מהר"ם מטיקטין¹⁷ - השוכר צריך לשלם למשכיר את מלוא הסכום, כיוון שהאדם השוכר אינו יכול לגור בבית בעוד הבית מוכן ועומד לשימוש. לדעת 'ערוך השלחן'¹⁸ הרמ"א סובר כשיטה שהביא מהר"ם מטיקטין, אך לדעת הש"ך, הרמ"א חולק על שיטה זו.

3) ש"ך¹⁹ - על המשכיר לשאת במלוא הנזק, ואפילו אם הקדים תשלום, על המשכיר להחזיר את הכסף לשוכר.

אף מהר"ם פדואה²⁰ כותב שמגפת דבר נקראת 'מכת מדינה', אלא שלדעתו צריך שכל בני המדינה יברחו מאימת המגפה, והש"ך²¹ חולק וסובר שלא צריך שכל בני האדם יברחו, ודי שיברחו הרוב.

לדינא נראה שהפוסקים לא חששו לדעת מהר"ם מטיקטין, וכן כתב 'עמק המשפט'²² וכן פסק 'מנחת אשר'²³.

12. עיי בכל זה בשו"ת מנחת אשר, ח"ב סי' קכ סעי' ג.
 13. חזון איש, ב"ק סי' כג ס"ק י.
 14. תשובות מיימוניות, סי' כז.
 15. רמ"א, חו"מ סי' שיב סעי' יז.
 16. ראב"ן, סי' צח.
 17. הובא ע"י הש"ך, חו"מ סי' שלד ס"ק ג, וחלק עליו.
 18. ערוך השלחן, חו"מ סי' שלד סעי' י.
 19. ש"ך, חו"מ סי' שלד ס"ק ג.
 20. מהר"ם פדואה, סי' פו.
 21. ש"ך, שם.
 22. עמק המשפט, הל' שכירות סי' נ.
 23. מנחת אשר, ח"ב סי' קכ.

על כן במקרה של שכירות האולם השוכר פטור מתשלום, ועל המשכיר לשלם לו את מה שהקדים ושילם לו.

5. הסתכנות לשם הצלת חיים בימי הקורונה / הרב יהודה הלוי עמיחי

שאלה | אני מתנדב בארגון 'עזר מציון' אחת לשבוע, למשך כמחצית יום עבודה. במסגרת ההתנדבות, ברכבי הפרטי אני מסייע חולים מביתם לבתי חולים ו/או בחזרה, לטיפול כימותרפיה, דיאליזה ועוד. אני מצוי בקבוצת סיכון גבוה (בשל גילי ובשל מחלות רקע). אין לי ספק שהטיפול שאליהם אני מסייע את רוב האנשים הם מצילי חיים, ואני עושה את הדבר בשמחה ובטוב לבב. השבוע עוד הסעתי חולים, אך אני מתלבט אם טוב להמשיך בזה גם בימים אלו של קורונה.

תשובה | נראה שכדאי לבדוק אם יש אפשרויות אחרות להסעת חולים אלו, כגון אמבולנסים או כלי רכב גדולים מאווררים. בכל מקום שיש אפשרות אחרת, אין לקחת סיכונים מיותרים, אפילו שלחולה בוודאי יותר נעים לנסוע ברכב זמין ומהיר. ה'בית יוסף' (חו"מ סי' תכו) כתב:

בירושלמי [סוף פ"ח דתרומות] מסיק אפילו להכניס עצמו בספק סכנה חייב. ונראה שהטעם מפני שהלה ודאי והוא ספק. וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא [סנהדרין לז ע"א במשנה].

לפי דברי הירושלמי אדם יכול להכניס את עצמו בספק סכנה כדי להציל את חברו ממוות. לעומת זאת כתב הרדב"ז²⁴ שספק שלו עדיף אפילו מוודאי של חברו, לכן לא יכניס עצמו בספק אפילו אם חברו בוודאי ימות חלילה. כתבו הפוסקים²⁵ שהשלחן ערוך לא פסק כירושלמי אלא כרדב"ז שאין להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל את חברו ולכן לא הביא את דברי הירושלמי להלכה. אומנם ה'פתחי תשובה'²⁶ כתב שאין צורך לדקדק בהכי ולהשתדל להציל, אבל לדינא בוודאי שיש לפסוק כדעת הרדב"ז, כיוון שהרי"ף והרמב"ם השמיטו את דברי הירושלמי מהלכותיהם, ומשמע שהם סוברים שאין לאדם חיוב להכניס עצמו למקום סכנה כדי להציל את חברו.

יש להעיר שכל הדיון שהוזכר בין הירושלמי ובין הרדב"ז עוסק כאשר למציל יש ספק סכנה ולניצול יש בוודאי הצלה. המקרה שדן בו הרדב"ז הוא שאומרים ליהודי להוריד אבר (שהנשמה לא תלויה בו, כגון אוזן) ואם לאו - הם הורגים יהודי אחר, והדיון עוסק

24. שו"ת הרדב"ז, ח"ג סי' תרכז.

25. ר' סמ"ע, חו"מ סי' תכה ס"ק ב.

26. פתחי תשובה, חו"מ סי' תכו ס"ק ב.

בשאלה אם אדם צריך לסכן עצמו כדי להציל את חברו מסכנה ודאית. ברור מהמקרה ברדב"ז שאם יחתכו את אוזנו, בודאי שהחבר יינצל. אבל בנידון דידן הדבר מורכב יותר, שהרי כל אחד מאיתנו ייתכן שהוא נשא של הנגיף הזה. אין לנו ביטחון שפעולה זו של העברת החולה בוודאי תעזור לחולה הנצרך להסעה, מכיוון שיייתכן ש'המציל' עצמו נשא של הנגיף ויכול חלילה לפגוע ב'ניצול', שהוא החולה. א"כ ההצלה אינה ודאית, יתר על כן, ייתכן שהמסיע מסכן את הנוסע החולה. על כן נראה שבמקרה כזה אפילו לדעת הירושלמי אין חובה להסתכן, ו'שב ואל תעשה' - עדיף. יש להוסיף גם שהחולה אומנם יעבור לבית החולים, באמצעים אחרים שהם אולי פחות נוחים, אבל הוא בכל מקרה יגיע לטיפול הדיאליזה ולשאר טיפולים, על כן אין להסתכן לצורך ההסעה.

לפיכך אם יש אפשרות לעשות זאת בכסף - לשכור אמבולנס פרטי או לדאוג לדרך אחרת שייקחו את החולים הללו לטיפול הנדרשים, ראוי להשתדל בכך. אבל אין חובה להסתכן בהסעה זו, ובמיוחד שיייתכן שהיא גם תפגע בחולה עצמו.

6. הודעה למשפחות גוססים בימי הקורונה / הרב יהודה הלוי עמיחי

שאלה | שלום, אני רופא במיון בב"ח. ישנם הרבה חולים שמגיעים בימים אלה על סף מוות, לצערנו גם בשבת ובחג. האם ניתן להתקשר לבני משפחה דתיים בשבת ובחג, לעדכן אותם במצב החולה ולבקש מהם להגיע לבית החולים? ואם לא יכולים להגיע מפאת המרחק, האם מותר להשתמש בשיחת וידאו כמו 'זום' לאפשר לראות את בן המשפחה ולהיפרד?

תשובה | לכאורה בשאלה זו אין משמעות לכך שיש כעת מגפה של קורונה (אינני יודע אם אחוזי הפטירה גבוהים יותר, אבל אין לכך משמעות). זו שאלה שצריכה להישאל בכל שבת וחג רגילים - האם מותר להודיע למשפחה על מצב קשה ביותר של החולה או חלילה על פטירה.

ברור שאם החולה חי ובמצב של פיקוח נפש, עושים בעבורו הכול כדי להצילו, ואם ביאת בני המשפחה או דיבור בטלפון עם בני המשפחה יכולים להערכת הרופאים להועיל לחולה מבחינה בריאותית, יש לאפשר זאת ואפילו לצורך 'חיי שעה'.

אם החולה איננו בהכרה (מורדם וכדו') או שהגעת המשפחה כבר לא תעזור לו, אז אין להתיר איסורי תורה או אפילו איסורי דרבנן, מכיוון שכאמור הגעת המשפחה אינה מסייעת לחולה. לפי זה גם לעניין שאלת ה'זום' שהוא איסור דרבנן לרוב הפוסקים (מכיוון שאין שם נורות להט אלא נורות 'לד' שהן איסור מדרבנן), גם זה לא מביא לחולה תועלת, ולכן הדבר אסור.

אומנם יש בני משפחה שרואים בכך כבוד הנפטר שבני משפחתו רואים את פטירתו, וזו טענה נשמעת, אבל אין זו טענה מכרעת, שכן מדוע יש לראות את פטירת האדם הקרוב? וכי איזו נחת רוח יש לחולה או למשפחה מכך? על כן הדבר אסור מבחינה הלכתית בשבת ובחג, ואין להודיע להם על המצב.

מה שראוי לעשות בנוגע לשאלתך הוא שבת החולים ידאג שבמחלקות כאלו יימצאו בחורים שיבואו לנפטר בשעותיו האחרונות ויאמרו עימו 'וידוי' ו'אדון עולם' ועוד פרקים, כדי שהסתלקותו מהעולם תהיה בקדושה ובטהרה.²⁷ זה יכול להביא נחת רוח לנפטר ולבני המשפחה, שידעו שיקירם עזב את העולם לא כאדם עזוב, אלא היו עימו ממש בשעותיו האחרונות, וליוו אותו בתפילות לבית עולמו.

כל מה שכתבתי זה מבחינה הלכתית, אבל אם יש הנחיות בבית החולים שבו אתה מועסק, יש להתייעץ עם רב בית החולים כדי לא לסטות מההנחיות.

7. פתיחת מקוואות ב'יום השמיני' בעת משבר הקורונה / הרב אריה כץ

ה'שלחן ערוך' (יו"ד סי' קצז סע' ג) פסק:

אסורה לטבול ביום ז'; ואפילו אם ממתנת מלטבול עד יום ח' או ט' אינה יכולה לטבול ביום משום סרך בתה.

אומנם בהמשך (סעי' ד) כתב ה'שלחן ערוך' בעקבות דברי הגמרא:

היכא דאיכא אונס, כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צינה או פחד גנבים וכיוצא בו, או שסוגרין שערי העיר, יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום.

הגמרא וה'שלחן ערוך' התייחסו לאונס שאינו מאפשר טבילה בלילה כלל. במציאות שלנו אומנם יש אפשרות לטבול בלילה, אולם הקפדה על הנהלים תגרום לכך שלא כל הנשים החפצות לטבול תוכלנה לטבול, ואי הקפדה על הנהלים עלולה לסכן את שלום ציבור הטובלות. לכן נראה שיש להחיל כאן את דין האונס המאפשר לטבול ביום השמיני, ולפתוח את המקוואות לטבילה כבר בשעה מוקדמת יותר, תוך תנאי (בקביעת התורים על פי הנהלים) שטבילה לפני הלילה תתאפשר רק לנשים שזהו היום השמיני לספירתן.

ואומנם הרמ"א (שם סעי' ה) המשיך:

הגה: ומכל מקום לא תשמש אפילו בשמיני עד הלילה, ותסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה (ב"י בשם האגור).

ובספר 'סדרי טהרה'²⁸ כתב שאפילו כשטבלה בשמיני צריכה להסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה, ולא פשוט שהדבר אפשרי במציאות של היום. אולם אחר העיון נראה יותר שדברי הרמ"א וה'סדרי טהרה' אמורים על אותו סעיף המדבר במי שעברה וטבלה באיסור, ולא בטובלת בהיתר. ויש לצרף לכך את דברי ה'אגרות משה'²⁹ שאף כשהתיר במקרה שלו (ערב שבת במקום שאין מקווה במרחק הליכה) טבילה ביום השביעי

27. ר' אמונת עתיך 125, הרב יהושע וייסינגר, 'וידוי בשעת יציאת נשמה', עמ' 39-41.

28. סדרי טהרה, סי' קצז ס"ק טז.

29. אגרות משה, יו"ד ח"ג סי' ס.

מבעוד יום, לא הצריך שלא תיפגש עם בעלה עד הלילה, והסתפק שלא תתייחד איתו, וכך יש לענ"ד להורות בשעת דחק כזו לנשים הטובלות ביום השמיני, שדי בכך שלא תתייחדנה עם בעליהן עד הלילה.
הנ"ל נכתב כחוות דעת הלכתית באשר לאפשרות לפתוח מקוואות ביום לצורך טבילה ביום השמיני בעת משבר הקורונה, אך אין בכך משום פסיקה הלכתית למעשה.

הקדמה

לאור שאלות רבות העולות מתוך רצון לשמור את קדושת השבת יחד עם מתן המענה הרפואי הנדרש - להלן קובץ תשובות שניתנו בימי מגפת הקורונה ב'מגן דוד אדום'. התשובות נערכו ונלקטו על ידי הרב יוסף בן שחר, מרכז ועדת ההלכה של מגן דוד אדום.

8. לקיחת דגימות קורונה בשבת

שאלה | האם מותר לקחת דגימות קורונה בשבת? האם מותר להעביר את הדגימות למעבדה?

תשובה | מותר וצריך לעשות את כל הנדרש כדי שכל הזקוקים לדגימה ולבדיקה יידגמו בהקדם, והבדיקה תועבר למעבדה בסמוך לדגימה. גם בשבת קודש. מה שאפשר לעשות בשינוי - לעשות בשינוי (הקשה בגב האצבע או באמצעות חפץ כלשהו וכד'). מה שאפשר להכין מראש - להכין מראש.

פעולות מנהלתיות שניתן לדחות לאחרי השבת, בלי לפגוע באיכות הבדיקות ובאמינותן - אין לבצע בשבת (כמו רישום שעות המשמרת וכל כיוצא בזה). במקום שנדרשת כתיבה והיא חיונית, ואפשר לרשום ע"ג טלפון, זה עדיף. אם נדרש רישום במחשב, עדיף במחשב נייד. רישום שנדרשת לו שמירה, לא לבצע שמירה ידנית יזומה (Ctrl-s), אלא לתת למחשב לשמור, ככל שניתן להגדיר לפני שבת שתהיה שמירה אוטומטית בהפרשי זמן קצרים. כשיש נתונים שצריך לשמור/לתעד, וניתן לצלם (דף כתב יד או העתקה ממסמך וכד'), עדיף לצלם מאשר לרשום. כשיש צורך להעביר הודעה חיונית לאדם (כמו שינוי כתובת לדוגם וכיו"ב), עדיף לעשות זאת בשיחת טלפון. הודעה שמיועדת לקבוצה, עדיף בווטסאפ וכד' (ולא בכמה שיחות).
תזכורת עקרונית: בכל מקום ששינוי עלול לגרום לעיכוב שפוגע בפעילות ההצלה - יש לעבוד כרגיל.

9. משמרת במוקד מיון קורונה בשבת

שאלה | האם ניתן לעשות בשבת משמרת במוקד קורונה (מענה טלפוני)?

תשובה | משמרת במוקד קורונה היא כמו משמרת במוקד 101 הרגיל - מותר, חובה וחיוני. כל מה שקשור להתנהלות הקריאות והתגובות - הכול צריך לזרום כרגיל, וכל קריאות החירום, קורונה או לא, צריכות לקבל מענה. אבל יש להיערך מראש כדי לעשות את הנדרש במספר מלאכות מועט ככל האפשר, מה שאפשר להכין מראש - להכין, ולעשות בשינוי כל מה שניתן (בלי לעכב את המענה הרפואי).

10. גילוח בחול המועד ובספירת העומר

שאלה | איש צוות שמתפקידו להגיע לחולים החשודים בקורונה, האם מותר לו להתגלח בחול המועד? בספירת העומר?

תשובה | מי שרגיל כל השנה להתגלח, ואינו מתגלח מחמת החג, או מחמת ספירת העומר - מותר לו להתגלח לצורך ביצוע המשימות המוטלות עליו, כאשר הן מחייבות זאת. בעלי זקנים שמגדלים אותם כל השנה מחמת מסורת ומנהג, יעסקו בתפקידים אחרים, עד שיסופק מיגון יעיל לבעלי זקנים.

11. פעולות החייאה לחולה גוי בשבת

שאלה | אם אני מקבל קריאת כונן להחייאה על אדם ששמו נשמע כשל גוי, לחלל שבת דאורייתא כדי להגיע אליו?

תשובה | מותר, גם אם ידוע לך בבירור שמדובר באדם שאינו יהודי.

12. הודעה על תוצאות בדיקת קורונה בשבת

שאלה | אני עובד במוקד. האם בשבת מותר להודיע לאדם שבבדיקה הוא נמצא 'חיובי לקורונה' (חולה בקורונה, ל"ע)? האם מותר להודיע לאדם שהוא נמצא בריא? **תשובה** | א) להודיע לאדם שנמצא חולה, מותר וצריך, מאחר שגילוי כזה גורר שרשרת פעולות שנועדה למנוע הדבקת מעגלים נוספים סביבו, ומניעה זו היא בגדר פיקוח נפש שמותר וחובה לעשותו. ב) הודעה לאדם שנמצא בריא בבדיקה, יש לדחות לאחר השבת. זה אומנם גורם אי נוחות של המשך הבידוד עד צאת השבת, אבל זה לא מצדיק עשיית מלאכה כלשהי בשבת.

13. נסיעה לצורך העברת חולה מביתו למלונת או לבית החולים בשבת

שאלה | האם מותר לנסוע כדי להעביר חולה קורונה מביתו למלונת או לבית חולים, כאשר מצבו הרפואי לא מחייב את ההעברה בדחיפות?

תשובה | לפנות חולה מביתו לבידוד במתקן כלשהו, מותר, אם אין אפשרות לשמור על בידוד מלא בבית. בד"כ הדבר לא ניתן לבדיקה מלאה, ולכן יש לבצע את הנדרש.

14. העברת חולה ממלונת אחת לאחרת או לבית החולים

שאלה | האם מותר להעביר חולה ממלונת-קורונה אחת לאחרת, או ממלונת למחלקת קורונה בבית חולים?

תשובה | העברה ממתקן למתקן מותרת רק אם הסיבה היא רפואית, ולא מנהלתית.

15. בדיקות חוזרות לחולה קורונה

שאלה | האם מותר לדגום בשבת דגימות חוזרות לחולה קורונה, כדי לבדוק אם הבריא?
תשובה | אין לבצע דגימה זו. לאחר בדיקה עם ראש אגף רפואה, פעולה זו אינה חיונית, ומאחר שהיא כרוכה בעשיית מלאכות (מעבר לביצוע הדגימה עצמה), אין לבצע בשבת.³⁰

16. הוצאת ציוד מהרכב

שאלה | שכן דופק אצלי בדלת בשבת ומבקש את עזרתי בבדיקת בני ביתו, והציוד שלי ברכב. האם מותר לי להביא את הציוד הנדרש מהאוטו ולבדוק אותם? (עם כל ציוד המיגון הנדרש).
תשובה | מותר להוציא את הציוד מהרכב, וכמו שכתבת - להיות ממוגן כראוי. אם אתה חושב שיש סיכוי סביר לתרחיש כזה, תשקול אם להחזיק את הציוד בבית או ברכב, לפי נתוני המגורים שלך, מיקום הרכב והקריאות הצפויות.

17. משמרת באמבולנס

שאלה | האם ניתן לעשות משמרת על גבי האמבולנסים, להעברת חולי קורונה, או לשם ביצוע דגימות בשבת?
תשובה | מותר ואף מצווה. הכול כתוב בחוברת ההלכתית שפורסמה ע"י ועדת הלכה במד"א, ואפשר לעיין שם. עקרונית התשובה לכל מה ששאלת היא חיובית.

18. פתיחת אפליקציה בשבת

שאלה | כאשר מתקבלת קריאת כונן בטלפון הנייד בשבת, האם מותר לפתוח את האפליקציה? אם כן, האם צריך לפתוח גם במקום שיש תורני משמרת מהבית וכונן שכונה, או שאז אין לפתוח?
תשובה | בכל מקום שיש סיכוי שתוכל לעזור למקרה פיקוח נפש, מותר לפתוח את האפליקציה ולראות מה הנתונים, ובמידת הצורך (לפי הקרבה אליך, חומרת המקרה, הימצאות ציוד מתאים) - להגיב.
אם אין צורך בתגובה (כוננים אחרים יצאו וזה מספיק למקרה וכד'), תעצור אחרי שראית את המידע.
כאשר מראש אינך יכול להגיב מסיבה כלשהי, אין טעם וממילא אין היתר לפתוח את האפליקציה.

30. הסיבה שהשאלה עלתה היא שאולי חולים שהחלימו נחוצים כדי לקחת מהם פלסמה לטובת חולים במצב קשה. אולם בבירור שערכנו עם ראש אגף רפואה ועם מנהלת בנק הדם ועוד, מסתבר שאין דחיפות לבצע פעולה זו בשבת. מובן שהדברים הם דינמיים, וככל שיהיה שינוי - תצא הוראה מתאימה.

19. תפילת מנחה מוקדם ביחיד, או במניין במהלך המשמרת?

שאלה | איש צוות שנמצא במשמרת אחה"צ-ערב (מ- 15:00 עד 23:00), האם עליו להתפלל מנחה ביחידות כשימצא זמן לרגע, או לחכות למניין סמוך לשקיעה, אבל אז אם תהיה קריאה - יפסיד את התפילה בכלל?

תשובה | א. איש מד"א שנמצא במשמרת אחה"צ-ערב יתפלל מנחה ביחידות לפני המשמרת, שמא יקראו לו קריאה דחופה והוא באמצע תפילתו, וישתדל לשמוע קדושה במניין שמתכנס לפני השקיעה.

ב. אם כבר נמצא במשמרת ולא התפלל, יתפלל ביחיד מוקדם, ואם יפסיקו אותו - יתפלל אחר כך, ולא ימתין לשעה האחרונה, שמא תהיה לו קריאה ולא יוכל להשלים אחר כך.³¹

31. מתוך תשובה של הרב שמואל אליהו. ועי' רמ"א יו"ד סי' רלב סעי' יב; מג"א, סי' קח ס"ק יא.